

Efesus

Anututä iniken äbot pähap kubägän nipmak täyak unitäño manbiñam

1 * Näk Pol, Anutu täño nadäk terak Jesu Kristo täño aposoro itat. Täñkañ manbiñam ñowä Anutu täño kudupi ämawebe Efesus yotpärare-ken itkañ Kristo-kät kowat-kwasikorän täñpäñ nadäkinik täñ imik täkañ inta kudän täñ tamitat. 2 * Täñpäkañ Anutu Nanin-kät Ekäninin Jesu Kristo unitäño orakorak ba bänep pidämtä intä terak äroton.

Kristo terak iron inide kubä yäpümäñ

3 * Eruk nin Ekäninin Jesu Kristo täño Anutu ba Nani u wäpi yäñpäñ iniñ oretna! U Kristo terak, kunum gänañ nanik imaka täga mebäri mebäri, bänep käda täño bumta nimik täyak. 4 * U kunum kenta kome nämo ahäñirän nintä inamiken momi nämo, kudupi ude itneta Kristo terak inita biñam iwoyäñkuk. 5 * Ba iniken ironita yäñpäñ kunum kenta kome nämo ahäñirän Jesu Kristo täño piäni terak iniken nanak ämawebeniye ude itta nadäk tawañ peñkuk. U äma kubä täño nadäk terak nämo, iniken gärip ba nadäk terakgän täñkuk. 6 * Ude täñkuko uwä nintä bänep ironi inipärik kubä unita

---

* **1:1:** Rom 1:1,7; 1Ko 1:1; Kol 1:1; Apos 18:19-21; Apos 19:1

* **1:2:** 2Ko 1:2; Kol 1:2   * **1:3:** Efe 2:6   * **1:4:** Jon 15:16,
17:24; 2Te 2:13; Efe 5:27; Kol 1:22   * **1:5:** Jon 1:12   * **1:6:** Mat
3:17; Kol 1:13

yänpäj iniņ oretta täņkuk. Bänep iron u nanaki bänepi gämäni uterak gwäki nämo buņät nimiņkuk.

7* Nadäkaņ? Kristo täņo kumäk-kumäki terak nin momi täņo topmäk-topmäkken nanikpäņ pirären nipmaņpäņ mominin ärut nimiņkuk. U uwä Anutu täņo iron inide kubä! 8-9* Iron u bumta-inik buņät nimiņkuk! Ude täņkaņ nadäwän tärewäpäņ imaka Kristo terak ude api täņpet yäņ nadäk tawaņ käbop peņkuko u kwawak pewän ahäņ nimiņkuk. Ude täņkuko uwä iniken gärip terak täņ nimiņkuk. 10* Nadäk tawaņ bian-inik peņkuko u iniken kadäni siwoņi-ken bureni pewän ahäwayäņ täko uwä ŋode; Imaka imaka kome terak ba kunum gänaņ täņ-pewani u kudup yäpmäņ päbä kubä-kengän Kristo gämori-ken yepmaņpäņ iräkaņ Kristotä gwäki ude intäjukun api it yämek.

11* Täņpäkaņ Juda ämawebe nin imaka, Kristo uterak Anututä inita biņam bian iwoyäņkuk. Kunum kenta kome nämo ahäņirän iniken nadäk tawaņ iwatpäņ nin iwoyäņkuk. Anutu u uwä iniken nadäk-gärip iwatpäņ imaka imaka kudup täņpewän ahäk täkaņ. 12 Ude täņkuko uwä mebäri ŋodeta täņkuk; Juda ämawebe Kristota nadäkinik intäjukun täņkumäņo nintä Anutu täņo täktäki ba wäpi biņam ärowani-inik u iniņ oretta iwoyäņkuk.

13* Täņpäkaņ guņ äbotken nanik, in imaka udegän, man bureni, Anutu täņo Manbiņam Täga unitä tämagutkuko unita nadäņpäņ Kristota nadäņ imikinik täņkuņ. Nadäkinik täņjirä Anututä in

---

* **1:7:** Efe 2:7; Kol 1:14,20   * **1:8-9:** Rom 16:25   * **1:10:** Gal 4:4; Kol 1:16,20   * **1:11:** Rom 8:28-29   * **1:13:** Kol 1:4-6; Efe 4:30

näknjata yänpän Kudupi Munapik iniñ kirekta bian yänkehärom tañkuko upän wären tañkuk. ¹⁴ * Täñkañ Munapik nimiñkuko uwä imaka tägatäga ämawebenyeta kämi yämikta yänkehäromtak man yäwani unitäño kädet täwit-täwit. Munapik ude nimiñkuko unita Anututä nimagut päñku dubiniken nipmañpän oretoret terak api itnero u bureninik nadäkamañ. Unita täktäki ba kudäni siwoñi unita wäpi biñam yäpmäñ akuk täkana!

Pol Efesus äbot täñpanita yänapiñkuk

¹⁵⁻¹⁶ * * Mebäri unita nadäkinikjin ba Anutu täño kudupi ämawebeta iron täñ yämik täkañ unitäño manbiñam nadäñkañ inta Anutu-ken bänep täga man yänkurotä pen yän yäpmäñ äbäk täyat. ¹⁷ * Kadäni kadäni inta yänpän Anutu, Ekäninin Jesu Kristo iniñ kirewani, Nanin peñyänek mähemi uken ñode yänapik täyat; O Anutu, Munapikka yämiñiri unitä nadäk-nadäk tägagämän yämiñkañ gäkño mebäri kwawak pewän ahäñ yämiñirän bänepitä gäka nadäkinik kañ täñput.

¹⁸⁻¹⁹ * * Täñpäkañ inta yänpän ñode imaka, yänapik täyat; Anututä bänep nadäk-nadäkjin täño yäma dät-pewän tumäñirän imaka ñodeta nadäwä tumneñ; Imaka bureni kämi yäpmäkta yänpäbä tepmañkuko unitäño mebäri, ba imaka tägatäga Anututä ämawebenyeta yämikta yänkehärom täwani uwä imaka säkgämän-inik, epmäget kudän ikek. Ba ñodeta imaka, nadäwä tumbut yän yänpän yänapik täyat; Kehäromini, nadäkinik täñpani ninken piä täk

* **1:14:** 2Ko 1:22   * **1:15-16:** Kol 1:4   * **1:15-16:** Kol 1:3; 1Te 1:2   * **1:17:** Kol 1:9   * **1:18-19:** Efe 4:4; Kol 1:12   * **1:18-19:** Kol 1:11

täyak uwä kehäromi pähap, inipärik kubä. ²⁰ *
 Kehäromi uwä kehäromi pähap Anututä initakan
 Jesu Kristo kumbani-ken nanik wädän tädotpäñ
 kunum gänäñ yäniknat päñku keru bure käda
 tenkuko u udewanigän.

²¹ Ude täñkuko unita imaka kunum gänäñ itkan,
 imaka kehäromi nitek, ba wäpi binam ärowani
 nitek, apiño itkan ba kämi itnayän täkan u kudup
 Kristo-tägän intäjukun itkan yabän yawat täyak. ²² *
 Anututä imaka imaka päke u kudup Kristo gämori-
 kengän yepmanpäñ iniken äbotta yänpäñ imaka
 päke u kuduptagän täño gwäki ude irekta tenkuk.
²³ * Täñpakan Anututä iniken äbot uwä Kristo täño
 gupi moräki moräki ude irirä Kristotä gwäki ude it
 yämitak. Äbot täñpani unitä päñku Kristo yäpurärirä
 Kristo-kät kubägän ude täyak. Täñirä Kristotä
 imaka kudup unita yabän yawat piä täk täyak.

2

Kristo terak äneñi kodak täñkumän

¹ * Bian in momijin ba peñawäkjintä täñpewän
 mäjojin kumbani ude itkuñ. ² * Ude itkan kome
 ñonitäño nadän gärip waki kädet u iwarän täñkuñ.
 In añero äbot waki, punin it täkan unitäño intäjukun
 ämani täño mani buramik täñkuñonik. Äma waki
 unitä ämawebe Anutu mäde ut imik täkan u yabän
 yawatkan kädet waki täkta peñyäwet täyak. ³ * Bu-
 reni, bian nin imaka, unitä tawanken itkan gupnin

---

* **1:20:** 2Ko 13:4; Kol 2:12; Hib 1:3; Kol 1:16, 2:10   * **1:22:** Sam
 8:6; Mat 28:18   * **1:23:** Efe 4:10,15; Rom 12:5; Kol 1:18   * **2:1:**
 Kol 1:21, 2:13   * **2:2:** Kol 3:7; Tai 3:3; Jon 12:31; Efe 5:6, 6:12
 * **2:3:** Kol 3:6

täño nadän gärip dämpänj tärekta nadänpäñ unita watä piä täk täñkumänjonik. Ude täñitna ämawebe päke u udegän, Anutu täño kokwawak yäpmäkta yäwani ämawebe ude itkumänj.

⁴⁻⁵ Täñpäñ peñawäknin unitä nidämpänj-pewän mäjonin kumbani ude itkumänjo upänkañ Anututä bänep iron pähap täñpäñ, butewaki tañi nadän nimiñkuko unita Kristo-kät bok täñkodak täñpäñ nipmañkuk. Bureni-inik! Anutu täño bänep iron unitägän waki keri-ken nanikpäñ nimagutkuk.

⁶ * Ude täñpäñ Kristo-kät bok awañ gänañ nanik wädän tädotpäñ yabän yawat piä bok täkta kunum gänañ Kristo dubini-ken nipmañkuko itkamänj. ⁷ *

Ude täñkuko uwä mebäri ñodeta täñkuk; Kristo Jesu terak orakorak kädet täñ nimiñkuko u bänep ironi ärowani inipärik kubä unitänjo mebäri kadäni kadäni kwawak pewän ahäntänj kuneñta ude täñkuk. ⁸ *

Unita ñode yäwa; Nadäkinik terak Anutu täño bänep iron unitägän waki keri-ken nanikpäñ tämagutkuk. U intä imaka kubä täñirä kañpäñ unita nämo tämagutkuk. Nämo, iniken bänep irona yänpäñ jop tämagutkuk. ⁹ *

Unita äma kubätä iniken wäpi biñam täga yäpmänj akunañi nämo. U imata, intä piä täñirä unita yänpäñ nämo tämagutkuk. ¹⁰ * Nadäkañ? Nin Anutu täño ket kudän, Kristo Jesu terak ämawebe kodaki ude pewän ahäwani. Upänkañ ude jop itta nämo nipmañkuk. Nämo, u kädet tägatäga nintä täkta uku bian iwoyänj nimiñkuko u täkta yänpäñ nimagutkuk.

---

* **2:6:** Kol 2:12   * **2:7:** Efe 1:7   * **2:8:** Jon 4:10; Hib 6:4   * **2:9:** 1Ko 1:29-31; 2Ti 1:9   * **2:10:** Tai 2:14

Kristo terak äbot kubägän irit

11-12 * * Eruk, guñ äbotken ahäwani in ñode nadäwut; Juda äbottä inita gupnin moräk madäwani yän yänpän intawä gupjin moräk nämo madäwani yän täwerani. (Upänkañ gup moräk madäk-madäкта yäk täkañ uwä äma täño gup kädatagän.) Tänpäkañ inä Kristo-kät nämo kentäwani ude itkuñ. Ba Isrel kome mähem nämo unita topmäk-topmäk kubägän Anututä iniken Juda ämawebe-kät täñkuko u in unitäño moräki nämo. Ba imaka ämawebeniyeta yämikta yänkehärom täñkuko u imaka, nämo yäpmäкта yäwani. In Anutujin nämo, ba imaka täga kubä kämi yäpmäкта biñam nämo itkuñ. ¹³ * Bian, Anutu dubini-ken nämo, ban itkuño upänkañ apiño Kristo-kät kowat kwasikorän tänpän itkañ unita Kristo täño kumäk-kumäkitä tämagut pabä Anutu dubini-ken tepmañkuko itkañ. ¹⁴ * Täñkañ Kristotä ini Juda äbot nin, ba guñ äbotken nanik in, u bämopnin-ken bänep kwini terak irit kädet pewän ahän nimiñirän äbot kubägän ude itkamän. Bian ninin pärik-pärik it tänpäni upänkañ Kristotä bämopnin-ken бага parirän iwan kowata kowata tänpän kuñatkumänjo u kwinit mañpän kuñkuñ. ¹⁵ * U äbot yarä u näkkät kowat kwasikorän tänpän äbot kodaki kubägän ahäwän yänpän kumäk-kumäkitä Moses täño бага man ba Juda täño бага täpuri täpuri kudup kwinit tänpän kuñkuñ. Ude täñirän bänep kubägän irit kädet ahänkuk.

* **2:11-12:** Efe 5:8 * **2:11-12:** Kol 1:21; Rom 9:4; 1Te 4:13

* **2:13:** Kol 1:20 * **2:14:** Ais 9:6; 1Ko 12:13; Kol 2:14 * **2:15:** 2Ko 5:17; Kol 1:20,22

16 * Tänpän Kristo u, päya kwakäp terak kumbuko uniterak iwan kädet bämopnin-ken itkuko u kwinit tänpän kunjirän gup kubägän ude ahänkumän. Ude tänkuko unita äbot yarä uwä Anututa iwan ude tänpänipän äneji nimagut päbä dubini-ken nipmanjuk. 17 * Tänpäkan Kristo unitä päbä ämawebe kudup, Juda äbot Anutu dubini-ken irani nin, ba Anutu dubini-ken nämo irani in manbiñam täga ñode niwetkuk; Iwan kädet paotak. Anutu-kät bänep kubägän irit kädet pewa ahäkan yäk. 18 * Unita Kristo uterakgän ämawebe kudup, Juda äbot nin, ba guñ äbotken nanik in, Munapik kubä unitägän täñkentän nimiñirän Anutu nanin-ken yäñapik man täga yäk takamän.

19 * Mebäri unita apiño guñ äbotken nanik inä kubäken nanik bumik nämo itkan. Komejin inigän nämo, Anutu täño kudupi ämawebe-kät komejin kujat kubägän ude itkan. Ba Anutu täño kudupi ämawebe ukät koñ kubägän ude tänpän itkan. 20 * Nadäkan? Nadäkinik tänpäni in uwä eni Anututä tänpäni ude bumik. Uwä ñode; Nin aposoro-kät profetpän eni unitäño bek ude äneñtän kunjuk. Täñkan bek bämopi udetawä Kristo Jesupän äneñkuk. 21 * Unita Kristotä eni unitäño kujari kudup kubägän pädat tänpän yepman irirän säkgämän ahänpän kudupi yot, Ekänita biñam ude täñ itak. 22 * Tänpäkan in imaka, Kristo-kät kowat kwasikorän tänpän irirä Anututä ämawebeniye ätukät kubägän tepmanpän iniken

---

* **2:16:** Sek 9:10   * **2:17:** Ais 57:19   * **2:18:** Efe 3:12   * **2:19:** Efe 3:6; Hib 12:22-23   * **2:20:** Mat 16:18; 1Ko 3:11   * **2:21:** Efe 4:15-16; Kol 2:19; 1Ko 3:16   * **2:22:** 1Pi 2:5

kudupi yot tən itak ude irirä Kudupi Munapiki terak enji u gänañ it täyak.

3

Poltä guñ äbotken piä täñkuk

¹ * Mebäri unita Pol näkä guñ äbotken nanik inta yänpäñ Jesu Kristo täño manbiñam yänhäñira komi eniken nepmañkuño itat ño. ² * In täñkentän tamikta Anututä iron täñpäñ piä namiñkuko unita nämowä nämö nadäkañ! U nadäkañ yän nadätat. ³ * Täñkañ iron Anututä namiñkuko uwä ñode; Nadäk tawañ käbop peñkuko u kwawak pewän ahän namiñkuk. ⁴ Unitäño manbiñam kudän täñ tamitat ño daniñkañ uyaku imaka Anututä Kristo terak ude api täñpet yän nadäk tawañ käbop peñkuko unita nadäwa tumäk täkañ uwä in imaka, api kañpäñ nadäwä tumneñ. ⁵ Nadäk tawañ u Anututä ämawebe bian itkuño u kwawak nämö pewän ahän yämiñkuk. Upänkañ apiño Kudupi Munapik terak Anututä iniken kudupi aposoroniye ba profet ninken kwawak pewän ahän nimikañ. ⁶ * Täñpäkañ nadäk tawañ käbop patkuko uwä ñode; Manbiñam Täga unitä guñ äbotken nanik in tämagut päbä tepmañpän nin Juda nanik-kät gup kubägän ude täkamän. Ude täñkañ nin kudup Anututä imaka Jesu Kristo terak nimikta yänkehârom täwani u kudup yäpmäk täkamän.

⁷ * Täñpäkañ näk Manbiñam Täga unitäño watä piä ämani kubä ude ahänkut. Piä u Anututä

---

* **3:1:** Efe 4:1; Plp 1:7,13; Plm 1,9   * **3:2:** Kol 1:25   * **3:3:** Efe 1:9-10; Kol 1:26   * **3:6:** Efe 2:13,16-19   * **3:7:** Kol 1:23,25

iniken bänep iron terak, gwäki nämo ude namiņpāņ
 tāņ-kehāromtaņ namiņkuk. ⁸ * Nāk Anutu tāņo
 kudupi āmawebeniye kudup tāņo āpani-inik ude itat
 upāņkaņ Anututā ironi terak nadāņ namikinik
 tāņpāņ piā namiņkuko uwā ṅode; Nāk guņ āmawebe
 uken Krišto tāņo imaka imaka tāgagāmān-inik dan-
 inaņi nämo unitāņo manbiņam yāwettāņ kuk tāyat.
⁹ * Ba Anutu tāņo nadāk tawaņ kābop nanik
 unitāņo bureni ude ahātak yāņ āmawebe kudup
 nadāwā tumākta yāņahāņpāņ yāwet tāyat. Nadāk
 tawaņ u Anutu imaka kuduptagān tāņpā-morewani
 unitā bian umu-kentā kābop peņkaņ it yāpmāņ
 ābuk. ¹⁰ * Ude tāņkuko uwā kadāni ṅoken aņero
 ārowani ba imaka wāpi biņam ikek punin it tākaņ
 u Anutu tāņo kudupi āboriye yabāņpāņ-nadāņkaņ
 ṅode nadāneņta tāņkuk; Anutu tāņo nadāk-nadāk
 mebāri mebāri u ārowani-inik! ¹¹ Anututā ude
 ahākta nadāk inide iņitkuko udegān apiņo Ekāninin
 Krišto Jesu tāņo piāni terak bureni pewān ahākaņ.
¹² * Tāņpākaņ Krišto ukāt kowat kwasikorān tāņpāņ
 nadāņ imikinik tāk tākamāņ unita Anutu dubini-
 ken kukta kādet tumāņ nimiņirān bātakigān tāga
 kuk tākamāņ. ¹³ * Unita nāk ṅode peņ tāwetat;
 Nākā inta komi nadāk tāyat unita bänep yarā-
 yarā nadāņpāņ nadākinikjin nämo pewā putāreneņ.
 Nāmoinik! Komi nadāk tāyat unita nadāņirā intāņo
 omāk meran ude tāk tāyon.

Kristotā nadāņ nimikinik tāk tāyak

---

* **3:8:** 1Ko 15:9-10; Gal 1:16; Efe 1:7   * **3:9:** Rom 16:25   * **3:10:**
 Rom 11:33; 1Pi 1:12   * **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2; Hib 4:16   * **3:13:**
 Kol 1:24

14 Eruk, Anutu Nantä imaka imaka ude täŋkuko unita gwäjiŋ äpmonj imik täyat. 15 Uwä äbot kubäkubä kunum gänaŋ itkaŋ ba kome terak itkaŋ unitäŋo nani ude täŋpäŋ wäpi ini-ini yämik täyak. 16 * U gwäjiŋ äpmonj imiŋpäŋ inta yäŋpäŋ yäŋapik man ŋode yäk täyat; Anututä ini käwut-ken imaka imaka paot-paori nämo itkaŋ-ken u nanikpäŋ intä kehäromigän itta Kudupi Munapik tewän äpäŋpäŋ bänepjin täŋkehärom täyon. 17 * Munapiktä ude täŋkehäromtaŋ tamiŋirän nadäkinikjintä Kristo imagut päŋku tewä bänepjin-ken iritinik täyon. Ba ŋode imaka yäŋapik täyat; Kristotä in bänepjin-ken itkaŋ täŋpewän iron kowata kowata täktäk kädet unitä bänepjin-ken kehäromigän parirän imaka u ba u tänayäŋ täkaŋ u kädet uterakgän täk täkot. 18-19 * * In ude täŋjit Anutu täŋo kudupi ämawebe päke ukät Kristo täŋo iron ärowani-inik, inipärik kubä unitäŋo mebäri nadäwä tärekta kehäromi pat tamiton yäŋpäŋ yäŋapik täyat. Kristo täŋo iron u äpmonjpani pähap, täga nämo nadäwä tärenaŋi upäŋkaŋ u kaŋ kaŋpäŋ nadäwä tumbut yäŋ yäŋpäŋ Anutu-ken yäŋapik täyat. Ude kaŋpäŋ nadäwä tumäŋirä Anututä iniken mebärini tokŋek pätak uwä inken udegän tokŋek päton.

20-21 * Unita Anutu täŋo kudupi ämawebeniye, Kristo Jesu-kät kwasikorani nintä Anutu u wäpi biŋam yäŋpäŋ tärek-täreki nämo iniŋoret täk täkäna! U imata, Anututä iniken kehäromi nincken piä täk täyak uterak imaka nintä nadäk täkamäŋ ba unita yäŋapik täkamäŋ u irepmitpäŋ bumta täga täŋpek.

* 3:16: Kol 1:11 * 3:17: Jon 14:23; Kol 1:23, 2:7 * 3:18-19:

Kol 2:2 * 3:18-19: Kol 2:10 * 3:20-21: Kol 1:29

4

Äbot tänpäni uwä Jesu täño gupi ude

1 * Näk Pol, Ekänita watä piä täñ imik täyat unita yänpän komi enjiken itkañ man täwerayän täyat ñonita nadäkinik täneñ; Anututä inita biñam yänpäbä tepmañpän kädet ude kañ iwarut yänpän täwetpäñ täwoñärenkuko udegän gwäk pimiñpän kañ kuñarut. 2 * Kädet uwä ñode; In äbot tänpäni notjiye gämori-ken itkañ orañ yämiñpän bänep kwini ba bänep äpäni terak irit täño kädet iwatpäñ bänep ironjin kwawak penkañ täñkentäk kowata kowata täñpeñ kañ kuñarut. 3 * Imata, inä Kudupi Munapik täño bänep kwinitä topmäñpän äbot kubägan tepmañpäni itkañ unita. Ude itkañ unita ehutpäñ bänep kwini uterak bänep kubägan täñpäñ itta piäni pen täk täkot. 4 * Unita in ñode nadäwut; Äbot bureni kubägan, Munapik bureni kubägan itak. Ba imaka nintä kämi yäpmäka Anututä iwoyän nimani u udegän, bureni kubägan itak. 5 * Ba Ekäni bureni kubägan itak, ba nadäkinik bureni kubägan itak, ba ume ärutärut mebäri kubägan, u Jesu yäpurärät-tagän. 6 * Täñpäkañ ämawebe kuduptagän täño Anutu ba Nanin bureni kubägan itak. Ini kubä-tägän ämawebe päke unita intäjukun täñ yämik täyak. Täñkañ ini-tägän ämawebe kudup kehäromi yämik täyak. Ba ini-tägän ämawebe kudup bämopi-ken it täyak.

---

* **4:1:** Efe 3:1; Kol 1:10   * **4:2:** Kol 3:12-13   * **4:3:** Kol 3:14-15
 * **4:4:** Rom 12:5; Efe 2:16,18   * **4:5:** Jon 10:16   * **4:6:** 1Ko 12:6

7 * Upänkaŋ äbot täŋpani nin kubäkubäta Kristotä ini nadatak udegän iron yäpmäŋ daninpäŋ kubäkubä nimik täyak. 8 * Unita yänpäŋ Anutu täŋo man kudän terak ŋode pätak;

U iwaniye täŋo kehäromi yäpmäŋ äpäkinik täŋpäŋ punin-inik unu äronkuk.
Äronpäŋ ämawebe kubäkubäta iron yämiŋtäŋ kuŋkuk.
Sam 68:18

9 * Eruk, man biani uterak man “äronkuk” unitä ŋode niwoŋäretak; Intäjukunä Kristo u kome terak ŋo äpuk. 10 Täŋpäkaŋ äma äpuko unitägän äneŋi äronkuk. U wäpi biŋamtä komeni komeni, punin terak ba kome terak päke ŋo it morekta nadäŋpäŋ punin-inik, kunum irepmitpäŋ unu äronkuk. 11 * Eruk, äma unitägän äbot täŋpani ämawebeta iron ŋode yämiŋkuk; Äma ätu aposoro piä täkta iwoyänkuk. Ätuwä Anutu täŋo meni jinom yäpmäŋpäŋ yänahäk piä täkta. Ätuwä Anutu täŋo manbiŋam komeni komeni yäpmäŋ kuŋatta. Ätuwä Anutu täŋo kudupi ämawebe watä it yämikta. Ätuwä ämawebe Anutu täŋo man kädet u yäwetpäŋ yäwoŋärehta iwoyänkuk. 12 * Eruk, ima mebärita äma äbot u iwoyänkuk? U Anutu täŋo kudupi ämawebeniye täŋpidäm taŋ yämiŋirä unitä täŋkentäk piä mebäri mebäri täneŋta iwoyänkuk. Anutu täŋo kudupi ämawebetä ude täŋkaŋ Kristo täŋo gupi, Anutu täŋo äbot kubägän u nadäkiniki säkgämän,

---

* **4:7:** Rom 12:3,6   * **4:8:** Kol 2:15   * **4:9:** Jon 3:13   * **4:11:**
 1Ko 12:28   * **4:12:** 2Ti 3:17

kehäromi nitek api itneḡ. ¹³* Eruk ämawebe äboriye nin uwä nadäkiniknin tägaḡirä-tägaḡirä nin kudup täḡo nadäkiniknin mebäri kubägän api täḡpek! Ba nin kuduptä Anutu täḡo Nanaki Bureni-inik unita gäripi pähap nadäḡ imiḡpäḡ nadäḡ imikinik uterakgän api täne. Ude tänayäḡ tämäḡo uyaku äma bureni itpäḡ Kristotä itkuko udegän api itne.

¹⁴* Eruk, Kristotä itkuko udegän itkaḡ ninä nanak täpuri, nadäk-nadäki äreyäwani ude wari nämo api itne. Täḡitna äma man bureni yäḡkaḡ jop manman yäḡpäḡ-yäwoḡärek piä täk täkaḡ unitä yäḡ-nikḡat-pewä nadäk-nadäknin täga nämo täḡkuräk täneḡ. Äma udewani uwä yäḡ-yäkḡarani kädetta mebäri nadäkinik täḡpani upäḡkaḡ unitäḡo jop manman ba yäḡ-yäkḡarani ärowanitä nadäkiniknin täga nämo wädäḡ täḡpän kuneḡ. ¹⁵Nämoinik, man udewanita juku nämo pene. Täḡ, ninä not kowata kowata täḡpäḡ kuḡat-kuḡat täḡo kädet ugänpäḡ iwarän täḡpäḡ kuḡatkaḡ Anutu täḡo man bureni ugän yäk täkäna. Ude täḡpeḡ kuḡatkaḡ bänep nadäk-nadäknin, yäkyäknin, irit kuḡat-kuḡatnin u kudup tägaḡpäḡ ämawebe kehäromi nitek ude it täkäna, äbot täḡpani täḡo gwäknin Kristotä it täyak ude. ¹⁶Täḡpäkaḡ Kristo uwä iniken gupi moräk, äbot täḡpani kubäkubä unita intäjukun täḡ nimiḡirän gup kubägän ude täk täkamäḡ. Täḡitna Kristotä gup kubägän u towik täyak. Towiḡirän gup moräk-moräk kubäkubä uwä piä iniken iniken täḡirä gup u iron kädet täḡpeḡ kuḡat-kuḡat ikek kehäromigän tägak täyak.

Irit kuḡat-kuḡat kädet kodaki iwatne

* **4:13:** Kol 1:28   * **4:14:** 1Ko 14:20

17-18 * * Eruk unita näk Ekäni wäpi terak ñode peñ täwetat; In guñ äbotken naniktä kuñat täkañ ude wari nämo kuñatneñ. Unitäño nadäk-nadäki u jopigän, bipmäñ urani udewani. U imaka kubäta nämoinik nadäkañ. Imata, man nadäkta bitnäpñäñ juku nämo pek täkañ. Unita irit täga Anututä iwoyän nimani u täga nämo api koreneñ. 19 * Nadäñ-gärip waki u täkta mäyäk kubä nämoinik nadäk täkañ. Irit kuñat-kuñariken waki kädet u iwattagän gäripi pähap nadäk täkañ. Ude täñirä gäripi inide kubä ahäñirän kädet waki-wakiinik mebäri mebäri täñtäñ kuk täkañ.

20 Upäñkañ Kristo täño kädet täwetpäñ täwoñärewani u udewani nämo. 21 Nämoinik! Ba jide? Manbiñam bureni Jesuken nanik täwetpäñ täwoñärewani unita guñ täkañ? 22 * Man bureni täwetpäñ täwoñärewani uwä ñode; Apiño in ämawebe kodaki ude itkañ. Bian nadäkinik nämo täñpäñ ämawebe biani ude itkuñ. Ämawebe biani ude itpäñ unitäño bänep ba nadäñ gärip biani iwarän täñkuño u kakätäwut yän täwerani. Nadäk biani uwä jopi, bänepjin täñ-täñattagän. U iwarän täñpäñ wanpäñ wakiniik täñayän täñkuñ. 23 * Unita kädet biani u mañpä kwäkañ mäjojin ba nadäk-nadäkjin kodaki inipärik, tek ude wädäwä ärokta täwetpäñ täwoñärewani. 24 * Inä ämawebe kodaki ahäwut yän täwerani. Ämawebe kodaki uwä Anututä täñpäñ pewän nadäk-gärip kodaki nikek, ini bumik ude ahäwani. Unitäño täktäki uwä siwoñi kudupi-inik.

---

* **4:17-18:** 1Pi 1:14; Rom 1:21   * **4:17-18:** Efe 2:12   * **4:19:**
 Kol 3:5   * **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9   * **4:23:** Rom 12:2   * **4:24:**
 Stt 1:26; Kol 3:10

25 * Unita yänpän in jopman yäkyäk kädet peñpän man siwoñi bureniğän notjiye-kät kowat yäwän tänpän kuñat täkot. Imata, nin gup kubä täño moräki moräki ude itkamän unita. 26 * Unita kokwawak nadänpänä, ket nadänkan; Kokwawakka unitä momi täktäk kädet-ken tepmanpekta. Unita kokwawakjin u pen nämo nadän yäpmän kuñatneñ. Nämo, kome nämo bipmäñirän kepma ugän penenñ. 27 Täñkan Satanta yäma nämo dät imineñ. 28 * Täñpäkan inkät nanik äma ätu kubota täñpani itkuño u kubota wari nämo täneñ. Nämo, tuñum imaka imaka yäpmäkta piäni ini tänpän yabän ahäneñ. Ude tänpän yäpmänkan inita peñit, äma jäwärita yämiñit täneñ. 29 * Täñpäkan man yäkyäkjin-ken man waki kubä nämo pewä ahäwek. Äma täñkentän yämikta man ugänpän yäk täneñ. Ude täñirä ämatä nadänkan säkgämän nadänpän bänepi täñkehärom täneñ.

30 * Täñpäkan in Anutu täño Kudupi Munapikta nadän bäräp nämo imineñ. Imata, Anututä näkñaken ämawebe ude it namiñirä kadäni pähapken näkñata biñam bureni-inik kan yämagura yän nadänpän Kudupi Munapik upän inä wären täñkuk. 31 * Unita inä kädet wakiwaki ñodewani u kudup peñ moreneñ; İñam kumät, täñkubit-kubit, kokwawak, yänawät-awät, äma yänpän-yebek, ba tänpäwak kädet mebäri mebäri u nämoinik täneñ. 32 * Nämo, kädet ñodepän täga täneñ; Äbot täñpani

* 4:25: Kol 3:8-9; Sek 8:16 * 4:26: Sam 4:4; Jem 1:19-20

* 4:28: 1Te 4:11 * 4:29: Efe 5:4; Kol 3:8, 4:6 * 4:30: Ais

63:10; 1Te 5:19; Efe 1:13-14 * 4:31: Kol 3:8 * 4:32: Mat 6:14; Mat 18:22-35; Kol 3:12-13

notjiye ätukät not kowata kowata tänpäj bänep kwini terak kubägän kuñatneñ. Ude täñkañ notjiye täño momi peñ yämik täkot, Anututä Kristo wäpi terak momijin peñ tamiñkuko udegän.

5

Penyäjek gänañ kuñat-kuñat

¹ * Inä Anutu täño nanakiye, bänepi gämäni unita ini it täyak udegän itpeñ kuñat täkot. ² * Tänpäkañ irit kuñat-kuñatjinken iron kädettä intäjukun irek. Iron kädet nintä takta yäwani uwä Kristotä ñode niwoñärenkuk; Unitä nadäj nimikinik tänpäj iniken gupi nin täñkentäj nimikta iniñ kireñkuk. Ude täñkuko uwä Anututa ärawa kábäñi säkgämän-inik, Anututä ini gäripi nadäk täyak ude täñ imiñkuk.

³ * Inä Anutu täño kudupi ämawebe unita kubokäret kädet, yabängärip waki ba äma täño tuñumta yabängärip täñirä Anutu inamiken täga nämo täñpek. Kädet udewanita yänpäj-nadäk nämoinik tak täneñ. ⁴ * Täñkañ man kábäñi-kábäñi, me yäkyäk, ba imaka mäyäk ikekta äräpi täktäk u inken nämo ahäwek. Nämo, inäwä Anutu bänep täga man iwet-iwet unitagän yäk täkot. ⁵ * Täñkañ ñode unita bureni-inik yäj nadäneñ; Äma kubokäret kädet iwarani, kädet taräki täñpani ba äma täño tuñumta yabängärip täñpanitä Kristo ba Anutu täño yabäj yäwat yewa unitäño bureni nämoinik api koreneñ. Imata, kudän u uwä anutu jopi nadäj yämik-yämik kädet ubayäj.

* **5:1:** Mat 5:48   * **5:2:** Rom 14:15; Gal 2:20; Hib 10:10; Kis 29:18

* **5:3:** Kol 3:5   * **5:4:** Efe 4:29   * **5:5:** 1Ko 6:9-10; Kol 3:5

6* Unita äma kubätä kädet waki udewani iwatta bänep ärik-ärik man täwerirän nämö nadäj iminej. Kädet udewanita Anutu täño kokwawaktä äma mani bitnäk täkañ-ken api ahäwek. 7 Unita in äma udewani-kät not nämoinik täñpeñ kuñatneñ. 8* Nadäkañ? In bian bipmäñ urani ude itkuño upänkañ apiño Ekäni-kät kowat kwasikorän täk täkañ unita peñyänek ude itkañ. Unita peñyänek nanak ämawebe ude itneñ. 9 U imata, peñyänektä kädet täga ba kädet siwoñi mebäri mebäri, ba man bureni yäkyäk kädet u pewän ahäk täkañ. 10* Unita irit-kuñat-kuñat Ekänitä gäripi nadäk täyak u kañ-ahäkta piäni täk täkot. 11* Täñkañ bipmäñ urani täño kädettä bureni täga kubä nämö pewän ahäk täkañ unita mäde ut imiñpäñ wakini u kwawak pewä ahäk täkot. 12 Wära! Kädet wakiwaki äma peñawäk täñpanitä kábop kábop täk täkañ u mäyäk ikek unita näkä kwawak yänahänañi nämö. 13* Upänkañ-peñyänektäwä imaka kudup täño täktäki ba mebäriini kwawakgän pewän ahäk täkañ. 14* U imata, peñyänektä imaka kudup kwawak pewän ahäkta yäwani. Unita yänpäñ man kubä ñode kudän täwani pätak;

Ai! Kumbani komeken dápmon pätkañ in apiño kodak tañpäñ akukot!

Ude täñirä Kristo täño peñyänek intä terak ijiñ-yäñeton.

---

* 5:6: Kol 2:4,8; Rom 1:18   * 5:8: Efe 2:11,13; Kol 1:13; 1Pi 2:9; Jon 12:36   * 5:10: Rom 12:2   * 5:11: 2Jo 1:11   * 5:13: Jon 3:20-21   * 5:14: Ais 26:19, 60:1; Rom 13:11

15 Unita irit kuŋat-kuŋatjinta watäni ket itpäŋ kuŋatneŋ. Guŋtä kuŋat täkaŋ ude nämo kuŋatneŋ. Nämo, äma nadäk-nadäk ikektä kuŋat täkaŋ ude itpeŋ kuŋatneŋ. 16 Apiŋo intä Anutu täŋo nadäk kädet u iwaräntäkta gwäk pimiŋpäŋ kuŋat-kuŋat kadäni. Imata, apiŋo kadäni wakiken itkamäŋ unita kepma kubä jop nämoinik tärep mirek. 17 * Täŋkaŋ nadäk-nadäkjin nämo täŋkuräk täneŋ. Nämoinik, Ekänitä kädet siwoŋi intä iwatpäŋ täkta nadäk täyak u kaŋ-ahäkta piäni täk täkot.

18 * Täŋkaŋ ume komi täŋguŋguŋ täkta taŋi nämo näneŋ. Ude täŋpäŋä irit kuŋat-kuŋatjin api täŋpäwaneŋ. Ude unita ŋode täneŋ; Ume naŋpä tokŋek täkaŋ ude Kudupi Munapik imagurä tokŋek täyon. 19 * Täŋkaŋ äbot täŋpani notjiye-kät man ŋodewanipäŋ kowat yäwän täk täkot; Anutu iniŋoret kap Sam gänaŋ nanik ba ämatä yäŋtewani, ba kap kodaki Munapiktä bäneŋjin-ken pewän ahäk täkaŋ, kap udewani-udewanipäŋ teŋpäŋ bäneŋjintä Ekäni iniŋoret täkot. 20 * Ude täŋkaŋ Ekäninin Jesu Kristo wäpi terak imaka imaka ahäŋ nimik täkaŋ u kudupta yäŋpäŋ Anutu Naninta bäneŋ täga man kadäni kadäni iwet täkot.

Nädapi iritta man

21 * Täŋpäkaŋ in Kristo täŋo man buramiŋpäŋ oraŋ imik täkaŋ unita injin udegän, man buramik kowata kowata täŋpeŋ kuŋat täkot. 22 * Eruk webe, Kristota watä piä täŋ imikta yäŋpäŋ inä äŋjiye täŋo

---

* 5:17: Rom 12:2; Kol 1:9   * 5:18: Luk 21:34   * 5:19: Kol 3:16; Sam 33:2-3   * 5:20: Kol 3:17   * 5:21: 1Pi 5:5   * 5:22: Kol 3:18; 1Pi 3:1

man kaŋ buramiwut. ²³ * U imata, äpitä webeni täŋo intäjukun ude itak, Kristotä gupi, äbot täŋpani waki keri-ken nanik yämagutkuko unitäŋo gwäki itak ude. ²⁴ Unita webeniyetä äpiye täŋo man buramik-inik täneŋ, Anutu täŋo äbottä Kristo täŋo man buramik-inik täk täkaŋ udegän.

²⁵ * Eruk äma, in uwä webejiyeta nadäŋ yämikinik täneŋ, Kristotä iniken äbot nadäŋ yämikinik täŋpän unita gupi iniŋ kireŋkuko udegän. ²⁶ * Kristotä ude täŋkuko u mebäri ŋodeta täŋkuk; Äbot u Anututa biŋam täŋpän kudupi irut yänpän iniken manpän umetä-yän ärutpak täŋpän yepmaŋkuk. ²⁷ * U äbot unitä ini iŋamiken säkgämän, kuräki-inik, bäräm bäräm nitek kubäkät nämo, dudumi-inik kaŋ irut yän nadäŋpän ude uwä täŋkuk. ²⁸ U udegän, ämatä iniken gupita gäripi nadäk täkaŋ udegän webeniyeta nadäŋ yämineŋ. Unita äma, webeniyeta gäripi nadäk täkaŋ, äma udewanita ŋode täga nadäne; U iniken gupita gäripi nadäk täkaŋ yän nadäne. ²⁹ Nadäkaŋ, äma kubätä iniken gupita iwan täga nämo täŋpek. Nämo, u watäni itpän ketem towik täkaŋ, Kristotä äboriye watäni itpän yepmän towik täyak udegän. ³⁰ * U imata, nin uwä iniken gupi täŋo moräki moräki unita. ³¹ * Bureni, Anutu täŋo man ŋode kudän täwani unitä näkŋo man ŋo meham täyak; Ämatä miŋiye naniye yabä-kätän pänku webeni-kät kentänpän gup kubägän ude täŋpän api itden.

* **5:23:** 1Ko 11:3; Efe 1:22   * **5:25:** Kol 3:19; 1Pi 3:7; Gal 1:4

* **5:26:** Tai 3:5; Hib 10:10   * **5:27:** 2Ko 11:2; Kol 1:22   * **5:30:**

1Ko 6:15; Efe 1:22-23   * **5:31:** Mat 19:5

32 * Tānpākaŋ man kudān ŋo tāŋo mebāri uwā āpmonḡpani. Eruk man unitāŋo bureni uwā Kristokāt āboriye unita yāyat. 33 Upāŋkaŋ āma kubākubā inta imaka, ŋode yāyak; Injinken gupjinta gāripi nadāk tākaŋ udegān webejiyeta nadāk tākot. Tānpākaŋ webe intāwā āyāŋutpāŋ āpjiye oraŋ yāmik tākot.

6

Nādamiŋi-nani iritta man

1 * Eruk ironḡironḡi, in Ekānita biŋam itkaŋ unita meŋjiye nanjiyeta man buramik tāŋ yāminirā Anutu iŋamiken siwoŋi tāk tāyon. 2 * U imata, Moses tāŋo бага man kubā, jukuman ikek intājukun tāyak uwā ŋode; In meŋjiye nanjiye oraŋ yāmineŋ. 3 * Eruk, unitāŋo jukuman uwā ŋode; Ude tānayāŋ tāŋo uyaku sākgāmān itkaŋ kome terak kadāni kāronḡi api it yāpmāŋ āronēŋ. *Lo 5:16*

4 * Tānpākaŋ meŋnan inā nanakjiyeta kokwawak jop nadāŋ nāmo tāŋ yāmineŋ. Ude tāŋpāwā inta gāripi nāmo nadāŋpāŋ kokwawak nadāŋ tamineŋ. Unitā kādet siwoŋi iwatta, kādet Kristotā gāripi nadāk tāyak ugānpāŋ yāwetpāŋ yāwoŋāreŋpāŋ irit kuŋat-kuŋari yāpā-siwoŋtaŋ yāmik tākot.

Piā āma jopi-kāt intājukun āmaniyeta man

5 * Eruk, ābot tāŋpani in ātu āma tāŋo piā watā āma jopi kuŋat tākaŋ inta ŋode yāyat; Piā tāŋ yāmik tākaŋ unitāŋo māhemita umuntaŋpāŋ oraŋ

---

* **5:32:** Rev 19:7   * **6:1:** Kol 3:20   * **6:2:** Mat 15:4   * **6:3:**
 Lo 5:16   * **6:4:** Kol 3:21; Lo 6:7,20-25; Sam 78:4; Snd 22:6   * **6:5:**
 Kol 3:22-23; Tai 2:9-10; 1Pi 2:18

yämiŋkaŋ bänep yarä täŋkaŋ nämo, mani buramik täkot. Kristo täŋo mani buramiŋpäŋ watä piä täŋ imineŋo udegän täŋ yämik täkot. ⁶ Näk äma täga yäŋ nadäwän yäŋpäŋ kudän ude piä mähemi inamiken ugän nämo täŋyäkŋatneŋ. Nämo, bänep nadäk-nadäkjin piä uterak peŋkaŋ Kristota watä piä täŋ imikamäŋ yäŋ nadäŋpäŋ piä mähemi täŋo man buramik täneŋ. Anututä kädet udetawä gäripi nadäk täyak. ⁷ Unita Kristota takamäŋ, äma kubäta nämo yäŋ nadäŋpäŋ watä piäjin u oretoret terak täk täkot. ⁸* Imata, Ekänitä kowata piä wäp yäpani uterak nämo api tamek. U piä täga täk täkaŋ uterak api tamek.

⁹* Täŋpakaŋ piä mähemi inä udegän, piä ämajiye jopi unita kudän säkgämän täŋ yämik täkot. Täŋumun-umun kädet täŋ yämikta nadäk täkaŋ u kudup kaŋ peŋ morewut. Imata, Ekäni kunum gänaŋ it täyak unitä in ba piä watä ämajiye bok Ekäni ude itkaŋ nadäk-nadäk kädet kubä terakgän inä yäpmäŋ danik täyak.

Ämik täŋo tuŋum Anututä nimani

¹⁰* Eruk, man tärek-tärek ŋode täwera nadäwut; In Ekäni-kät kowat kwasikorän täŋpäŋ itkaŋ unita kehäromini wädäŋ yäpmäŋ päbä inŋitpäŋ uterak yeŋgämä pewäkaŋ kehäromigän itkot. ¹¹* Täŋkaŋ ämik täŋo tuŋum Anututä tamik täyak u kudup yäpmäŋpäŋ wädäwä ärowäkaŋ itkot. Ude täŋkaŋ uyaku äma waki Satan unitäŋo täŋyäkŋarani kudän waki mebäri mebäri unitä ahäŋ tamiŋirä täga api

---

* **6:8:** 2Ko 5:10; Kol 3:24-25   * **6:9:** Kol 4:1; Rom 2:11   * **6:10:** 1Ko 16:13
 * **6:11:** Rom 13:12; 2Ko 10:4; Efe 4:14

kehärom tañpäñ itneñ. ¹²* Unita ket nadäwut; Ämik täk takamäñ u ämakät nämo täk takamäñ. Nämoinik! Uwä imaka ärowani ba wäpi biñam ikek, ba imaka imaka mebäri mebäri kehäromi nitek bipmäñ urani kome ñonita watäni it takañ, ba äma waki täño añero kehäromi nitek punin kuñat takañ ukät ämik täk takamäñ. ¹³Unita ämik täño tuñum Anututä tamik täyak u kudup wädäwä ärowakañ itkot. Ude tänayäñ täño uyaku ämik kadäni-ken iwankät ämik täñpäñ nämo api ämetpeñ kunen. Nämoinik, ämik täñtäñ kuñtäñgän iwan täño kehäromi paorirän inä ugän kehärom tañpäñ täga api itneñ.

¹⁴* Täñpäkan kehärom tañpäñ itnayäñ nadäñpäñä eruk ñode täneñ; Man bureni upäñ pion ude täñ-täpänek täkot. Täñkan kädet siwoñi täktäkjin upäñä kupäñtek ude pewä wädäk täkot.

¹⁵* Täñkan ämatä bäräñekta kuroñi ärärani penpäñ pidämtak takañ udewä bänep kubägän pewä ahäk-ahäk täño Manbiñam Täga u ämawebe nämo nadäwani-ken päñku yäñahäkta pidämtak täkot.

¹⁶Ude täñkan kadäni kadäni nadäkinik kehäromi täñpeñ kuñarirä unitäwä kurepä ude täñ tamik täyon. Ude uyaku äma waki Satan unitä kuwek kädäp ikek gwäjiñ täñpäñ ämnyäñ täño u täga api weñkireneñ.

¹⁷* Täñkan Kristotä waki keriken nanik tämagutkuko unita juku piñpäñ kuñarirä unitä gwäpä kehäromi ude täñ tamik täyon. Täñpäkan Anutu täño man Kudupi Munapiktä tamik täyak upäñä kadä ude inñit täkot. ¹⁸* Täñkan

* **6:12:** Jon 14:30; 1Pi 5:8-9 * **6:14:** Ais 11:5, 59:17; 1Te 5:8

* **6:15:** Ais 40:9; Rom 10:15 * **6:17:** 1Te 5:8; Ais 49:2; Hib 4:12

* **6:18:** Luk 18:1; Kol 4:2; 1Te 5:17

Kudupi Munapik täņo kehäromi terak Anututä täņkentäņ tamikta yäņapik man kädet mebäri mebäri terak kadäni kadäni iwet yabäk täkot. Täņkaņ nämo gaņa täneņ. Nämo, gwäk pimiņpäņ Anutu täņo kudupi ämawebe kudupta yäņpäņ yäņapik man yäk täkot.

19 * Ba näk täņkentäņ namikta imaka, yäņapik täkot. Ude yäņapiņirä man yäwayäņ täyat-ken u Ekänitä näwerirän Manbiņam Täga täņo mebäri kăbop itkuko u umunkät nämo, bătakigän yäņahäk täyiwa. 20 * Näk unitäņo biņam yäņahăwani äma. Täņkaņ näk komi eņiken itat unita notnaye, Ekäniken yäņapiņirä yäņ namani ude, manbiņam u bătakigän yäņahäk täyiwa.

Yäņtärek man

21 * Eruk notnaye, näk jide itat ba tāk täyat unitäņo manbiņamă Tikikustă äreņkaņ api tăwerek. Tikikus täņo mebäri nadăkaņ; U notniņpak tăgagămăn, Ekäninin täņo wată piă äma bureni-inik kubă. 22 U iniņ kireņpewa äretak uwă ņodeta; Nin kome itkamăņ-ken ņoken jide itkamăņ u tăwerirän nadăņpäņ bănepjin täņkehărom taņpäņ itneņta yäņpäņ iniņ kireņpewa äretak.

23 Täņpăkaņ Anutu Nanin-kăt Ekäninin Jesu Kristotă äbot täņpani notnaye in kudupta bănep kubăgän irit, ba bănep iron nadăkinik ikek tamiton.

24 * Täņpăkaņ ämawebe Ekäninin Jesu Kristota găripi tărek-tăreki nämo nadăk tăkaņ uterak Anutu täņo orakorakită pat yămiton. Ugän.

* **6:19:** Apos 4:29; Kol 4:3-4; 2Te 3:1

* **6:21:** Apos 20:4; Kol 4:7-8; 2Ti 4:12

* **6:20:** 2Ko 5:20; Plm 9

* **6:24:** 1Pi 1:8

Anutu Täño Man
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Tuma-Irumu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela Olpela Testamen long
long tokples Tuma-Irumu long Niugini

copyright © 1997, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuma-Irumu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

914cbf46-f59a-54d1-b209-0f763534edb5